

<https://www.internetconsultatie.nl/politiewet>

AFDELING Bestuur
PLAATS Leusden
ONS KENMERK DB/cor.uit/18.008/gk/mw

DOORKIESNUMMER
DATUM 27 februari 2018
UW KENMERK

E-MAIL
bestuur@acp.nl

BETREFT

Reactie op het voorstel tot wijziging van de Politiewet 2012 i.v.m. de screening van ambtenaren van politie en politie-externen

De politievakbonden onderschrijven de noodzaak van het herzien van het huidige screeningsbeleid. Dit met het oog op het maatschappelijke belang van een integere omgang met politiegegevens. Het wetsvoorstel bevat een aantal verbeteringen maar inhoudelijk zijn er een aantal opmerkingen te maken. Bij de screening dient een aantal uitgangspunten te gelden.

1. Alle personen die toegang krijgen tot politiegegevens in de zin van de Wet Politiegegevens dienen te worden gescreend;
2. De mate van screening dient in verhouding te zijn met het veiligheidsrisico waarbij de screening van vertrouwensfuncties op grond van de Wet veiligheidsonderzoeken (hierna: Wvo) het meest vergaand dient te zijn;
3. Er dient een juiste balans te zijn tussen het met de screening gediende algemene belang en de rechtszekerheid en eerbiediging van de privacy van het individu;
4. Inzicht in de financiële gevolgen van het voorstel in de vorm van een impactanalyse.

Uitgaand hiervan volgt hierbij een artikelsgewijze reactie op het wetsvoorstel.

Artikel 47a

Het artikel bepaalt voor welke werkzaamheden vereist is dat er geen bezwaar in de zin van de wet bestaat. De ambtenaar of externe werkzaam in een vertrouwensfunctie valt daar niet onder aangezien deze wordt onderworpen aan een veiligheidsonderzoek door de AIVD. Kennelijk bestaat het voornemen om naast dit wetsvoorstel de lijst met het aantal vertrouwensfuncties bij de politie te verminderen¹, ook gezien de huidige capaciteitstekort bij de AIVD. De bonden vinden dit niet zonder meer passen bij de toenemende belang van een goede screening en het voorkomen van inmenging vanuit de onderwereld in de politieorganisatie.

Buiten de scope van het wetsvoorstel valt de screening van anderen dan ambtenaren van of externen werkzaam voor de politie. Echter de bonden wensen te benadrukken dat het wetsvoorstel niet voorziet in een volledige screening van personen die omgaan met politiegegevens. Van groot belang is om ook te voorzien in de screening van de andere personen die op grond van de Wet Politiegegevens toegang krijgen tot vertrouwelijke gegevens. Zie in dat verband bijvoorbeeld de artikelen 18, 19 en 20 van de Wet politiegegevens. Cruciaal voor de rechtszekerheid van de gescreende personen is dat duidelijk is welk criterium geldt bij het vaststellen of er sprake is van een bezwaar in de zin van de wet. Dit geldt te meer gezien de beperkte rechtsbescherming tegen een oordeel dat er bezwaar bestaat. In die zin geeft het criterium 'onvoldoende waarborgen dat de betrokkene betrouwbaar kan worden geacht' te weinig waarborgen dat bij de onderzoeken een eenduidige meetlat zal worden aangelegd.

¹ We leiden dit af uit de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel omdat in paragraaf 2.1.5 functies bij de politie worden genoemd die op dit moment in ieder geval deels als vertrouwensfuncties in de zin van de Wvo zijn aangemerkt.

Het criterium dient daarom in de wet dan wel bij algemene maatregel van bestuur te worden voorzien van een nadere uitleg. Daarbij komt de vraag op of er een relatie is met de uitleg van het gelijkkluidende criterium in de Wet op de veiligheidsonderzoeken en daaropvolgend of dat gezien het lagere veiligheidsrisico verdedigbaar is.

In artikel 47a, lid 6 is opgenomen dat in ieder geval bezwaar bestaat indien betrokkene bij of krachtens algemene maatregel van bestuur onherroepelijk is veroordeeld wegens een misdrijf, inclusief het accepteren van een strafbeschikking en het aangaan van een transactie met het OM. In de memorie van toelichting wordt op bladzijde 8 gesproken over deze zogeheten 'harde beletselen'. Het voornemen bestaat om de concreet in deze toelichting gegeven veroordelingen op te nemen in een algemene maatregel van bestuur. Dit betekent tevens dat geen sprake meer kan zijn van enige nuancering indien sprake is van zo'n veroordeling. We pleiten voor een ander stelsel, zoals dat ook zeer recent is ingevoerd voor ambtenaren werkzaam bij Defensie. Deze ambtenaren vallen onder de Wvo en het valt niet in te zien dat bij een lager veiligheidsniveau zoals bedoeld in dit wetsvoorstel desalniettemin striktere eisen gelden. Daarom stellen wij voor om de 'harde beletselen' te schrappen en in plaats hiervan een vergelijkbaar artikel op te nemen als bedoeld in artikel 4 van de Beleidsregel veiligheidsonderzoeken (Stcrt. Nr. 10266 van 21 februari 2018). Artikel 4 in die Beleidsregel luidt als volgt:

a. de aard van het gegeven;

b. het aantal binnen de beoordelingsperiode vastgelegde gegevens;

c. de strafbedreiging;

d. de pleegdatum van het strafbare feit;

e. de zwaarte van de opgelegde straf of maatregel waarop het gegeven betrekking heeft;

f. de leeftijd van betrokkene op de pleegdatum;

g. de relatie van dit gegeven tot de specifieke (te vervullen) vertrouwensfunctie.

Artikel 47b

Eén van de doelen van de wet is om bij het onderzoek gegevens over de gezondheid te betrekken. Lid 3 sub c geeft een grondslag voor het betrekken van deze medische gegevens. Betrokkene dient ingevolge lid 5 medewerking te verlenen aan een onderzoek naar die gegevens wat betekent dat hij verplicht is de gevraagde medische gegevens te verstrekken. Hoewel vanuit onderzoeksoogpunt begrijpelijk, is een dergelijke verplichting aan een persoon in een afhankelijke relatie in strijd met de Algemene verordening gegevensbescherming (Verordening EU 2016/79 van 27 april 2016, hierna: AVG). Gelet op artikel 9 van de AVG worden gegevens over gezondheid aangemerkt als zijnde een bijzondere categorie van persoonsgegevens. Uit overweging 43 van de AVG blijkt voorts dat toestemming vrijelijk moet worden verleend. Toestemming kan geen geldige rechtsgrond zijn indien sprake is van een duidelijke wanverhouding tussen betrokkene en de verwerkingsverantwoordelijke (het bevoegd gezag), met name wanneer de verwerkingsverantwoordelijke een overheidsinstantie is. Gelet hierop dient het wetsvoorstel hierop te worden aangepast in de zin dat de verplichte medewerking niet ziet op het overleggen van medische gegevens omdat op grond van de AVG geen sprake is van een volledige vrije wilsbepaling.

Artikel 47c

Het artikel maakt onvoldoende duidelijk op welke wijze het aanwijzen van werkzaamheden met verhoogd risico worden aangewezen. In vrijwel alle voorgestelde wetsartikelen, zo ook in artikel 47c, komt regelmatig de zinsnede voor: 'bij of krachtens algemene maatregel van bestuur'. Zo'n bepaling komt de rechtszekerheid niet ten goede omdat onduidelijk is in hoeverre de nadere regels worden gegeven op basis van een algemene maatregel van bestuur dan wel een ministeriele regeling. Dit doet zich dus ook voor bij artikel 47c, lid 1.

Het artikel bepaalt tevens dat bij verhoogd risico een omgevingsonderzoek zal plaatsvinden dat zich uitstrekt tot de partner en eerstegraadsbloedverwanten en andere personen. Hoewel wederom wellicht begrijpelijk uit onderzoeksoogpunt wijzen de bonden erop dat dit verder gaat dan de bevoegdheden als bedoeld in de Wvo in verbinding met artikel 17 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002². Het wetsvoorstel veroorzaakt daarmee een ongewenste disbalans met het veiligheidsonderzoek op grond van de Wvo, nu in geval van een lichter veiligheidsrisico een uitgebreider omgevingsonderzoek plaatsvindt. Het wetsvoorstel of de Wvo dient hierop te worden aangepast.

Daarnaast is in lid 6 de bevoegdheid opgenomen om met betrokkene en specifiek genoemde personen als bedoeld in lid 2 een gesprek te houden. Weliswaar is in de memorie van toelichting bij dit artikel (blz. 32) vermeldt dat lid 6 niet zo ver strekt dat een persoon verplicht is om medewerking hieraan te verlenen. Waarom staat dit niet in de wettekst zelf vermeld? Mocht een persoon een gesprek weigeren, betekent dit dan vervolgens dat onvoldoende waarborgen bestaan als bedoeld in artikel 47a, lid 5? Hoe verhoudt zich dit met het karakter van vrijwilligheid met betrekking tot zo'n gesprek?

Voorts is voorzienbaar dat in de praktijk -wanneer een gesprek op grond van lid 6 dient plaats te vinden- dit gaat plaatsvinden in de woning van een persoon. Hierbij doet zich wederom de vraag voor dat bij weigering om tot de woning toegelaten te worden, dit kan worden aangemerkt als zijnde onvoldoende waarborgen als bedoeld in artikel 47a, lid 5? Dit klemmt des te meer nu het huisrecht in artikel 12 van de Grondwet bijzondere bescherming geniet in verbinding met artikel 10 van de Grondwet inzake eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Nu in dit wetsvoorstel niet is voorzien om in een woning te komen en deze materie verder in het midden wordt gelaten, pleiten wij voor een verduidelijking en aanscherping van het wetsvoorstel op dit onderdeel.

Met het oog op de rechtszekerheid dienen de beoordelingscriteria voor de weging van de resultaten van het omgevingsonderzoek niet te worden vastgelegd in beleidsregels - zoals op bladzijde 13 van de memorie van toelichting is opgemerkt - maar bij of krachtens een algemene maatregel van bestuur. Beleidsregels kunnen immers worden opgesteld door een bestuursorgaan, in casu de korpschef van politie, en wij achten dit ongewenst omdat deze criteria ertoe kunnen leiden dat sprake is van onvoldoende waarborgen hetgeen in het wetsvoorstel verder bij of krachtens de wet is geregeld. Bovendien worden dergelijke beleidsregels opgesteld vanuit het politiekorps zelf die tevens met de uitvoering van de wet is belast. Gezien aard en karakter van de wet is het van belang dat de korpschef op afstand staat bij het vaststellen van beoordelingscriteria.

Tot slot is bij artikel 47c, lid 2 onder a opgenomen dat gegevens kunnen worden opgevraagd van kinderen van betrokkene indien het betreffende kind 12 jaar of ouder is. In dat geval kan met een kind van 12 jaar ook een gesprek worden gevoerd als bedoeld in lid 6. Kennelijk is de leeftijd van 12 jaar gekozen omdat een kind vanaf die leeftijd ook zelf in strafrechtelijke zin aansprakelijk is. Toch overtuigt dit niet en is de vraag waarom niet wordt aangesloten bij de leeftijd van 16 jaar die is voorgenomen in het wetsvoorstel ter zake de uitvoeringswet AVG?

² Een gelijksoortige bepaling in het voorgenomen artikel 47c ontbreekt immers in de Wvo, terwijl artikel 17 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 bepaalt dat de AIVD zich slechts kan wenden tot bestuursorganen, ambtenaren en een ieder die geacht wordt de benodigde gegevens te kunnen verstrekken. In het voorgestelde artikel 47c, lid 6 kan met de ambtenaar of de specifiek in lid 2 genoemde personen een gesprek worden gehouden, hetgeen verder gaat dan het 'zich wenden tot'.

Artikel 47d

Ingevolge lid 1 sub b is het bevoegde gezag bevoegd inlichtingen in te winnen bij instanties die onder meer inzicht hebben in de medische gegevens van een persoon. Hiertegen bestaat hetzelfde bezwaar als is vermeld ten aanzien van artikel 47b. De betreffende instanties zullen de betrokken persoon immers vragen om in te stemmen met het verstrekken van zijn medische gegevens.

Artikel 47e

Zoals in de toelichting is opgenomen is er voor een niet ambtenaar op basis van de Algemene wet bestuursrecht geen rechtsbescherming het besluit om een bezwaar aanwezig te achten. Voorts staat het rechtsmiddel van bezwaar staat voor een ambtenaar weliswaar wel open. Echter, bij een rechterlijke toetsing zal al snel sprake zijn van een marginale toetsing. Met het oog op de rechtszekerheid en een goede rechtsbescherming van de gescreende persoon is daarom des te meer van belang dat het aangelegde criterium van artikel 47b nader wordt uitgelegd. Tevens pleiten we voor uitbreiding van lid 3 in de zin dat de betrokken persoon meer ruimte moet krijgen om te reageren op het voornemen om bezwaar aanwezig te achten en het bevoegd gezag te verplichten daarop gemotiveerd te reageren dan wel nader onderzoek uit te voeren.

Artikel 47 g

De meldingsplicht is een belangrijk element van de waarborging van de integriteit. Het niet melden van relevante feiten of omstandigheden zal leiden tot plichtsverzuim en kan daarom leiden tot een disciplinaire straf, in het uiterste geval tot ontslag. Dit betekent dan ook dat een ambtenaar continu belast zal worden een afweging te maken feiten of omstandigheden te melden op straffe van misschien wel ontslag. Dit zal tevens naar verwachting ertoe leiden dat om het risico op plichtsverzuim te vermijden meer feiten en omstandigheden zullen worden gemeld dan op grond van de wet strikt noodzakelijk is. Met als gevolg een grotere inbreuk op de privacy dan strikt noodzakelijk. Ook om deze reden is van belang dat de wet meer duidelijkheid geeft over de feiten en of omstandigheden die kunnen leiden tot een bezwaar dan wel relevant zijn vanuit het oogpunt van integriteit en dit bij of krachtens een algemene maatregel van bestuur vast te leggen.

De meldplicht dient voorts voor een ieder te gelden, en dus ook voor vertrouwensfuncties of functies waarvoor een verklaring omtrent gedrag is vereist. Er zijn geen argumenten voor het uitsluiten van deze functies.

Deze reactie mag openbaar worden gemaakt.

Met vriendelijke groet

Hoogachtend,
De Politievakbonden,

ACP
G. van de Kamp

NPB
J.A. Struijs

VMHP
C. Bonekamp

ANPV
G.N.R. Priem